

Konut Alanı Tasarımına Geleneksel ve Çağdaş Konut Dokuları Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Bakış

Fatma KOLSAL¹, Ayşe Deniz YEŞİLTEPE²

¹Arş. Gör. Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Eskişehir.
fatmakolsal@eskisehir.edu.tr

²Arş. Gör. Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Eskişehir.
adbulut@eskisehir.edu.tr

Özet

Barınılan yer ve barınma şekli, günümüzdeki ifadesiyle konut tasarımı, her kültür için farklılık göstermektedir. Ancak evrensel bir çerçevede ele alındığında, konutu şekillendiren kültürel kodlar değişiklik gösterse bile, yaşanabilir alanların tasarımı için dikkate alınması gereken ortak noktalar belirlenebilir. Bu çalışmada, dünyadaki ekonomik ve çevresel gelişmelerin tasarım alanına birer yansıması olarak görülebilecek bu ortak noktaların/kriterlerin araştırması ve saptaması yapılmaktadır. Büyük ölçüde Avrupa ve Amerika kaynaklı olan ve katılımcı bir yaklaşımla resmi kuruluşlar, kent konseyleri veya sivil toplum örgütlerince oluşturulmuş kapsamlı raporlardan elde edilen, konut alanı tasarımının nasıl olması gerektiği ile ilgili kriterler listelenmiş, derlenerek sadeleştirilmiştir. Bu bakışla erişilebilirlik, okunabilirlik, süreklilik ve kapalılık, çeşitlilik ve farklılıklar, mahremiyet, çevresel sürdürülebilirlik ve güvenlik parametreleri başta olmak üzere konut alanı tasarımlarını oluşturmada ve değerlendirmede kullanılabilecek kriterler olarak ortaya çıkmış ve bu maddeler alt başlıkları ile "konut alanı tasarım kriterleri" olarak tablolandırılmıştır. Buradan hareketle çalışma kapsamında Eskişehir'de belirlenen iki farklı konut dokusu "konut alanı tasarım kriterleri" çerçevesinde karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Karşılaştırmada, tasarımcısı olmayan geleneksel Odunpazarı Evleri konut dokusu ile çağdaş ve tasarlanmış bir yerleşke olan Yenişehir Konakları Sitesi erişilebilirlik, okunabilirlik, süreklilik ve kapalılık, çeşitlilik ve farklılıklar, mahremiyet, çevresel sürdürülebilirlik ve güvenlik açısından değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, bu çalışmada ele alınan tasarım kriterlerinin bir kontrol listesi işlevi görebileceği öngörülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Konut Alanı Tasarımı, Tasarım Kriterleri, Eskişehir, Odunpazarı, Yenişehir Konakları

A Comparative Review on Housing Design through Traditional and Contemporary Housing Patterns

Abstract

The housing and shelter pattern, temporarily called as "housing design", differs for each culture. However, when universally considered, even if the cultural codes that shape the housing vary, there can be many common points to consider for the design of housing patterns. In this study, these common points / criteria that can be seen as a reflection of the economic and environmental developments in the world are researched and determined. Criteria related to the design of the housing area, which is largely derived from Europe and the US, and obtained from comprehensive reports created by government agencies, city councils or non-governmental organizations with a participatory approach, are listed, compiled and simplified. With this point of view, accessibility, legibility, continuity and enclosure, diversity and variety, privacy, environmental sustainability and safety and security parameters have emerged as the criteria that can be used in creating and evaluating the housing area designs. In this context, within the scope of the study two different housing settlements in Eskişehir are examined with respect to the "housing area design criteria". In this study; it is envisaged that the design criteria table could serve as a checklist for future studies.

Keywords: Housing Area Design, Design Criteria, Eskişehir, Odunpazarı, Yenişehir Konakları

GİRİŞ

Bir yaşam alanı olarak kent, insanın ürettiği en önemli ve aynı zamanda karmaşık mekânsal biçimlendendir. Toplumsal, kültürel, ekonomik ve sosyal anlamda var olan koşulların kimi zaman yansıtıcısı, kimi zaman ise saptayıcısı ve yönlendiricisidir.

Sanayi sonrası toplumda her şeyin çok hızlı değişmesi ve bu duruma sebep olan ekonomik ilişkiler, kenti tanımlayan kavramları- değişimleri zamana yayılı gelişen toplumsal sürece izin vermeden - dönüştürmüştür. Bu anakronik oluşum kendi dinamiklerini üretir hale gelmiştir. Bu noktada hayatın geçtiği mekânları barındıran kent ortamının tasarımı ve bunun sonucu olarak gelişen kentin fiziki elemanları oldukça tartışılır hale gelmiştir. İnsanın en temel ihtiyacı olan barınma alanları, yani konut alanları da tartışmanın merkezinde yer almıştır. Çünkü toplumsal gelişmelerin nüvesini taşıyan en temel birim konuttur.

Tartışmalar kentin işlevsel olarak nasıl organize edileceğinden daha çok, zaten çeşitli işlevlere ayrılmış kentte, bu alanların nasıl daha verimli ve yaşanır kılınabileceğiyle ilgilidir. Bu bakımdan konut alanı tasarımında söz konusu olan kriterler, tasarımın gücüyle mekânların nasıl daha özgün, kimlikli, yaşanır, çevresine duyarlı hale getirilebileceği ve bu alanların “yer” hissi uyandıran niteliklerle nasıl donatılabilecekleri üzerinedir.

Bu çalışma, kente dair tartışmaların bir yansıması olarak, “iyi konut alanı tasarımı nasıl olmalı?” sorusuna literatürde nasıl cevaplar verildiğinin araştırılmasını; bu araştırma sonucunda çeşitli kaynaklardan elde edilen kriterlerin bir kontrol listesine dönüştürülmesini; kontrol listesinin belirginleşen başlıklar altında sınıflandırılmasını; bu sınıflandırmaya göre saha çalışmasındaki 2 örneğin bağımsız olarak incelenmesini ve değerlendirilmesini; sonuç bölümünde ise değerlendirmeye tabi belirlenen geleneksel ve çağdaş konut alanının tasarım niteliği açısından kıyaslanmasını içermektedir.

LİTERATÜR ÖZETİ

Literatürde, “iyi” olarak nitelendirilen konut alanı tasarımının hangi özelliklere sahip olması gerekliliği üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında gerçekleştirilen araştırmalar neticesinde; yaşanabilir konut alanlarının sahip olması gereken tasarım kriterleri Jarvis (1993:28) tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: İlişkili olmak (relatedness), kimlik (identity), satın alınabilirlik (affordability), lüks (luxury), gelenek (tradition), yenilik (innovation), birlik (unity), çeşitlilik (variety), güvenlik (safety), heyecan (excitement), ayırım (separation), uygunluk (convenience).

American Institute of Architects (2005) “Yaşanabilir Toplumlar” ifadesini kullanarak iyi tasarımın insan ölçeğinde, çeşitlilikleri barındıran, karma kullanımı teşvik eden, kentsel merkezleri koruyan, alternatif ulaşım seçenekleri olan, yaşayan kamusal alanları olan, bir mahalle kimliği oluşturan, çevre kaynaklarını koruyan, doğal peyzajı koruyan nitelikleri karşılamalarını beklemektedir.

Livability Initiative (2007) raporunda “Yaşanabilirlik Planlama Kontrol Listesi” adı altında sunulan tasarım kriterleri; sosyal etkileşim, ekonomik değer, turizm ve rekreasyon, herkese fayda ile güvenlik ve risk yönetimi ana başlıklarıyla tanımlanmıştır.

Her tasarımın, sürdürülebilirliğin üç ayağı şeklinde tanımladığı çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliği desteklemesi gerektiğini belirtilen Queensland Department of Public Works (2008) raporunda sunulan tasarım kriterleri kısaca alan ve arazi, yerleşime erişim, genel tasarım ilkeleri, yapı malzemeleri ve elemanları, sıhhi tesisat, elektrik ve aydınlatma, mutfak tasarımı, banyo-tuvalet tasarımı, yatak odası tasarımı, dış mekan yaşam alanı tasarımı, garaj ve gölgelik tasarımı gibi detay içeren konuların tasarımına yönelik değerlendirmeleri içerir.

Building Livable Communities (2011) çalışması AIA (2005) çalışmasıyla benzer “Yaşanır Topluluklar” şeklinde seçtiği başlığıyla kıstasları açıklarken tasarım ölçütlerini; özgünlük (yerin, tarihin, kültürün izleri, turizmi teşvik eden), nitelikli kamusal ve özel alan tanımları, güvenli erişilebilir ve hareket kolaylığı olan, mevcut yapılanmalarla uyumlu, uyarlanabilir, çeşitlenebilir, zaman içerisinde dönüşebilir, doğal süreçleri anlayan ve onlara saygılı, enerji verimli ve sürdürülebilir, kaynakların ve enerji kullanımının minimize edildiği mekânlar şeklinde belirtmektedir.

Bir başka çalışma olan West Dumbartonshire Council (2013) raporunda ise kriterler “Konut Alanı Gelişimi: Başarılı Tasarım Kriterleri” kapsamında değerlendirilmiş ve bunlar yerel bağlam, karakter ve yerleşim, vaziyet planı, binalar arasındaki ilişki, bina tasarımı, açık alan tasarımı, cadde ve park alanları, sokak yapısı, sokak dağılımı, sokak detayı ve toplum güvenliği şeklinde ana başlıklara ayrılmıştır. Bu ana başlıkların altında da araştırmacıyı daha kapsamlı düşündürmeye yarayacak sorular yöneltilmiştir. Aynı çalışmada iyi olarak nitelenen konut alanı tasarımlarının özgün, güvenli ve keyifli, kolay erişilir, kucaklayıcı, uyarlanabilir ve kaynakları verimli kullanan nitelikleri içermesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

İncelenen tüm bu çalışmalarda iyi tasarıma ulaşma amacıyla belirlenen tasarım kriterlerine ek olarak, konut alanı yerleşimlerinin depreme dayanıklı planlama dâhilinde ele alınmasını gerektiğini savunan çalışmalar da vardır. Bu çalışmalara örnek olarak; alan seçimi, planlaması ve gelişimini ilk önce makro seviyede daha sonra mikro seviyede incelemenin gerekliliğini söyleyen Coburn ve Spence (2003)’ün çalışmaları gösterilebilir. Bunun dışında IAEE Manual-General Concepts of Earthquake Resistant Design (2004) ve Earthquake Vulnerability Reduction for Cities (EVRC-2) isimli çalışmalar da alan seçimlerinde afet risklerinin araştırılması konularına vurgu yapmaları açısından bu çalışma kapsamında incelenmişlerdir.

Bir konut alanının tasarım nitelikleri belirli kriterler üzerinden değerlendirilmektedir. Tasarım niteliği söz konusu olduğunda sosyo-kültürel etkiler ve sonuçlar devreye girmektedir. İnsanların çevrelerini nasıl deneyimledikleri ve çevre ile olan etkileşimleri, gündelik yaşamlarına ve gelecekteki beklentilerine etkileri bu türden ilişkiler doğurmaktadır.

Lynch (1960) ve Rapoport’un (1982) çevresel niteliklere ilişkin bazı sınıflandırmaları olmuştur. Lynch;

- ‘Algı’: bir yere dair hisler, görünüm ve kimlik olguları
- ‘Uyum’: kullanıcı eylemleri ile uyum
- ‘Erişilebilirlik’: insanların birbirine, servislere ve diğer kaynaklara kolayca erişmesi
- ‘Kontrol’: dış müdahaleden bağımsız olmak

olarak sınıflandırırken; Rapoport;

- ‘Uzam’: çevrenin insanları, nesneleri ve aktiviteleri organize eder şekilde örgütlenmesi
- ‘Zaman’: günlük, haftalık ve yıllık kullanımlar
- ‘Anlam’: güzellik algısına bağlı sosyal statü ve kimlik gösterenleri
- ‘İletişim’: diğer insanlarla etkileşim (Mahremiyet ve kontrol)

olarak sınıflandırır. Bu iki yaklaşım genel olsalar da, konut tasarımına adapte edilebilir (Goodchild,1997:32).

Konut tasarımında sosyo-kültürel boyut tartışıldığında, esneklik, erişilebilirlik, mahremiyet ve güvenlik kavramları akla gelmektedir. Konut alanlarında sosyo-fiziksel bir sistemin adaptasyonundan bahseden Niit (1993), sistemi birbirinden bağımsız düşünölemeyecek mekân, aktivite ve ilişkilerin oluşturduğu bir birliktelik olarak tanımlamaktadır.

Bu çalışmada kapsamlı bir literatür taraması sonucunda ulaşılan ve yukarıda bahsi geçen kaynaklardan elde edinilen veriler doğrultusunda; odaklanılan özellikler gözlemlenebilir olacak şekilde seçilmiş ve bu çalışmada kullanılabilecek özgün tasarım kriterleri olarak **erişilebilirlik, okunabilirlik, süreklilik ve kapalılık, çeşitlilik ve farklılıklar, mahremiyet, çevresel sürdürülebilirlik ve güvenlik** kistasları belirlenmiştir. Bu kistaslar, ulaşılan bilgiler çerçevesinde ilerleyen bölümlerde detaylı olarak anlatılacaktır.

YÖNTEM

Çalışmanın amacı nitelikli konut alanı tasarımının ne olduğunu kavramsal olarak ifade etmek ve konut alanı tasarımlarında tasarımda göz önünde bulundurulması gereken noktaları tespit etmektir. Literatür araştırması sonucunda belirlenen bu nitelikler ve tasarım ölçütleri iki farklı türdeki mevcut konut dokusu aracılığıyla değerlendirilmiştir. Dolayısıyla: çalışma literatür araştırması ile elde edilen ve kuramsal çerçeveyi oluşturan kriterlerin, belirlenen örneklem üzerinde araştırmacılar tarafından test edilmesini; kapsam ise saha çalışması ve yerinde gözlemlerden oluşan, Eskişehir’de halen kent merkezi sınırlarına yakın geleneksel bir konut dokusu olan Odunpazarı konut alanı ile çağdaş bir tasarım olan ve kent çeperinde yer alan Yenişehir Konakları konut alanlarının incelenmesini içermektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Odunpazarı ve Yenişehir Konakları konut dokusunun kent merkezine göre konumları (Google Earth erişim tarihi: 12.03.2019)

Çalışmada yöntem olarak kavramsal çerçeveyi kurmak, tasarım kriterlerini belirlemek ve dünya literatüründeki örnekleri incelemek üzere literatür taraması; değerlendirme altındaki mevcut konut alanlarını detaylı olarak tanımak, irdelemek, fotoğraflamak ve görsel verileri toplamak üzere ise alan çalışması tercih edilmiştir. Çalışmanın başında kavramsal bir çerçevede ele alınarak açıklanan tasarım kriterleri, sorularla oluşturulmuş tablolar halinde bir kontrol listesine dönüştürülmüştür. Bir karşılaştırma aracı olarak tasarlanan tablonun içerdiği sorular, büyük ölçüde Avrupa ve Amerika kaynaklı olan ve katılımcı bir yaklaşımla resmi kuruluşlar, kent konseyleri veya sivil toplum örgütlerince oluşturulmuş kapsamlı raporlardan elde edilen, konut alanı tasarımının nasıl olması gerektiği ile ilgili kriterlerden derlenerek oluşturulmuştur. Çalışmanın temelini oluşturan kaynaklar ve bu kaynaklardan derlenen bilgiler aşağıdaki şekilde bir arada verilmiştir. Bu kaynaklarda, “iyi konut alanı tasarımı” için vurgulanan başlıklar, sorular, maddeler ve kavramlar bir arada değerlendirilebilecek şekilde listelenerek görselleştirilmiş; literatürde belirgin olarak ortaya çıkan erişilebilirlik, okunabilirlik, süreklilik ve kapalılık, çeşitlilik ve

farklılık, mahremiyet, çevresel sürdürülebilirlik ve güvenlik kriterleri çerçevesinde geliştirilen kontrol listelerine veri sağlayan bir bütünlüğe dönüştürülmüştür (Şekil 2).

Yasanebilirlik Planlama Kontrol Listesi Liveable neighbourhoods: a Western Australian Government sustainable cities initiative Western Australian Planning Commission (2007) Sosyal Etkileşim Yaya dolası Trafiklin yavaşlatılması Duyarlı kamusal yerleşim Kamusal etkileşim için korunaklı mekanlar Doğal ölceli araç park alanları Toplu taşımavla bağlantı Ekonomik değer Nüfusun çoğunluğuna fayda Ekonomik sürdürülebilirliğin artışı Yerel küçük iç potansiyelini özendireci Kamu yararını özeten Turizm ve Rekreasyon Yabancı ve yerli turisti ceken doğal ve kültürel özellikler Ziyaretçilerle yerel halk arasındaki etkileşimi artırıcı İnsanların ayibeli açık alanlarda daha çok zaman geçirmesi Herkesle Fayda ölgele ağaçlar UV işinlarının olumsuz etkilerini azaltmak ürütlü kaynaklı olumsuzlukları en aza indirmek Yaya hareketi odaklı Generi yürümeye ve oyun oynamaya özendiren Yaşlıların bağımsızca hareket etmelerini teşvik eden Bisiklet yolları öneren Kamusal açık alanların daha genel kullanımına özendiren Yeterli genişlikteki yürüyüş yollarına sahip olan Trafik ile yaya aksı arasında yeşil tampon bölgelerin varlığı Güvenlik ve Risk Yönetimi Tasarım aracılığıyla suçun önlenmesi Trafiklin yavaşlatılması ve yaya güvenliği Kamusal alan için yeterli ve yumaşık aydınlatma İklim değisikliği önlemleri Bakım bütçesi Modern sioorta erekleri İnsanların Kolay Edinebileceđi Konutlar Building Liveable Communities City of Ottawa-Official Plan (2011) Yeşil alanlar Alış-veriş, sosyalleşme ve ovun alanlarının olduğu Sakinlerinin kütüphane, hastane, okul vb. servislere kolaylıkla erişebildiği Yürüyerek veya bisikletle ulaşımın kolay olduğu Diğer verileşim birimleriyle ulaşım bağlantılarının olduğu Toplumsal belleğe dair referansları barındıran (aidiyet duygusu oluşturan) Diğer verileşimlerden avırt edilebilir (özüñ) Tasarım ilkeleri: Özünlük (Yerin, tarihin, kültürün izleri, turizmi teşvik eden) Nitelikli kamusal ve özel alan tanımları Güvenli erişilebilir ve hareket kolaylığı olan mekanlar Mevcut yapılanmalarda uyumlu Uyarlanabilir, çeşitlenebilir, zaman içerisinde dönüşebilir mekanlar Doğal süreçleri anlayan ve onlara saygılı Enerji verimli ve sürdürülebilir, kaynakların ve enerji kullanımının minimize edildiği	Konut Alanı Gelisiimi: Başarılı Tasarım Kriterleri Residential Development: Principles for Good Design West Dumbartonshire Council (2013) Yerel Bağlam Karakter ve Yerleşim Yerel alanla veya tarihle bir ilişki var mı? Alanda tasarımı dahil edilebilecek mevcut ağaçlar veya doğal veriler var mı? Tasarım herhangi bir akarsu veya kanal ile komşu mu? Konutlar alanla uyumlu mu vokka baskın mı? Sokak oluşumu evresiyile uyumlu mu? Mevcut sokak dokusu alanla ilişkilendirilmiş mi? Bina izaiileri kullanılmış mı? Yeni oluşum mevcut yapıların ölçek, kütle ve yükseklikleriyle uyumlu mu? Özgünlüğu oluştırmada yerel formlar ve malzemeler kullanılabilir mi? Bina formlarında çeşitlilik var mı? Alan kullanıcılar açısından okunaklı mı? Yer yön gösteren tabela ve aydınlatmalara ihtiyaç var mı? Vaziyet Planı Yerel dokular planda kullanılmış mı? Kütelerde tek tiplerle önlenmiş mi? Alandaki binaların kütle ve oranları yerleşimle ilişkili mi? Alan yayalar ve bisikletliler için kolay ulaşılabilir ve kullanılabilir nitelikte mi? Yeni rotalar mevcutlarla ilişkide mi ve anlamlı güzergahlar oluşturuyor mu? Aktif ön ephe prensibi devrede mi? Toplu taşımaya kolay ulaşılıyor mu? Binaların yönetimi sokak dokusunu veya alanın başka özelliklerini yansıtır mı? Korunması gereken doğal veya yapıllı özellikler veya manzaralar var mı? Acık alanların kamusal/özel sınırları net mi? Binalar Arasındaki İlişki Alandaki binaların birbirine olan mesafesi seçilen bina tipini veya bağlamı yansıtır mı? Mülkler arası mesafe araç geçişini sağlıyor mu? Pencereler arası mesafede mahremiyet sağlanmış mı? Siteyi çevreleyen veya peyzaj duvarları içeriden ve dışardan özetelemeyi engeller mi? Bina ve Alan Arasındaki İlişki Bina ve avlu yerleşim oranlarına uyuyor mu? Alan özel kullanılabilir bir avlu sunuyor mu? Aparman ve müstakil evler var ise bunlar için ayrı çöp kutusu var mı? On avludan deçmeyen bir araç yolu mümkün mü? Bina Tasarımı Binanın tasarımı yerel verilerden etkilenmiş mi? Alan içerisinde binalarda çeşitlilik var mı? Binanın avrı parçaları birbiriyile oranlı mı? Kapi ve pencere açıklıklarının yerleşimi ve büyüklüklerine özen gösterilmiş mi? Ana epheleri vurulavun uluvalamalar var mı? Baalar ve dışlar yerel özelliklere göre mi? Ayrıık garaşlar bina ön çizgisinin geşisinde mi? Yapı malzemeleri tasarımı katkı sağlıyor mu? Yerel malzemeler ön planda mı? Köse konumlar farklı tasarlanmış mı? Binanın ana geşiçi sokak ephesinde mi ve yayalar için kolay erişilebilir mi? Acık Alan Tasarımı Vaziyet planında acık ve yeşil alanlar ile ovun alanları mevcut mu? Mevcut yeşil doku ile bağlantı kurulmuş mu? Bir yeşil vaıalanma konsepti var mı? Ağaçlandırma doğal özellikler ile uyumlu ve sokak görüntüsünü yumaştırıyor mu? Alandaki akarsular ve diğer fiziksel veriler değerlendirilmiş mi? Yaya ve bisiklet kullanımı için cazibesi olan bir evre yaratılmış mı? Mekanlar çok amaçlı mı ve kamusal alanlar ile ovun alanları amacına uygun mu? Cadde ve Park Alanları Sokak tasarımı hareketten önce yere dair bilgi veriyor mu? Sokak Yapısı Alandaki sokaklar mevcut sokak dokusuna bağlanıyor mu? Blok yapılar, uzun ve ul-de-salar yerine doğrudan ve kısa yollarla mı ilişkili? Alandaki aktivitelere 5 dakikalık yürüme mesafesinde ulaşılabilir mi? Toplu taşımaya doğrudan ve güçlü bağlantıları var mı? Sokak Dağılımı Sokakların bölđüđü alanlar oranlı mı? Çeşitli araç park alanları sunulmuş mu? öp araçları rahat hareket edebiliyor mu? Sokak Detayı Sokakta kullanılan malzemeler avırt edici, dayanıklı ve bakımı kolay mı? Sokak tabela ve levhalarında, güvenli bariyerlerinde minimal bir yaklaşımlar var mı? Aydınlatma uygun mu? Toplum Güvenliği Özel mülkiyeti özendireci bir kamusal vaıalanma var mı? Kamusal ve özel avrımı net bir şekilde tanımlanmış mı? Araçlar sahillerinin örebileceği şekilde park edilebiliyor mu? Ağaçlandırma toplum güvenliği yönünde mi verileştirilmiş? Oyun alanları uygun şekilde yerleştirilmiş mi ve gençlere yönelik mi? Yaya yolları iyi ve güvenli tasarlanmış mı? İsaretle ve aydınlatma tasarımı tamamlavıcı nitelikte mi?	Tasarım Kriterlerine Genel Bakış Smart and Sustainable Homes Design Objectives Queensland Department of Public Works (2008) Alan ve arazi Yerleşime erişim Genel tasarım ilkeleri Yapı malzemeleri ve elemanları Sihhi tesisat Elektrik ve aydınlatma Mutfak tasarımı Banyo tuvalet tasarımı Yatak odası tasarımı çamaşırlık tasarımı Dış mekan yaşam alanı tasarımı Garaj ve gölgelik tasarımı Çevresel Sürdürülebilirlik: Enerji kullanımı Su kullanımı Malzeme ve atıklar Alana etki ve bio eşitlilik Sosyal Sürdürülebilirlik: Konfor Sağlık Güven Güvenlik Evrensel tasarım Topluluk duvası Ekonomik Sürdürülebilirlik: Başlangıç maliyetleri Bakım maliyetleri İşletme maliyetleri İleri dönüşüm maliyetleri Topluluk maliyetleri Depreme Karşı Alınabilecek Önlemler Earthquake Protection Coburn and Soence (2003) Alan Seçimi: Planlaması ve Getisiimi Alan seçimi: Bir vaıalanma için kritik önemdedir Depremle ilgili alınabilecek önlemlerin basında geİR Tasarım seçilen yerin zemin karakterine göre belirlenir. İlk önce makro seviyede daha sonra mikro seviyede incelemeyi gerektirir. Makro seviye: Alanın deprem haritasındaki konumu Ülkenin sismik zonlamasına göre durumunun tespiti Alana yakın diğer verilerin değerlendirilmesi (Kayalık, veya tepelik alan) Mikro Seviye: Erozyon ve toprak kayması riskini belirlenmesi Toprak kayması riski tasımayan Edimli arazide yeterli ağaçlandırmanın olduğu Ağaçların konutlara yakın olmadığı Kademeli edimin olduğu Nehir yataklarından uzakta olan Yapıların jeolojik risk taşıyan hatlardan en az 250 mt uzakta inşa edilmeleri gerekir Temel türünün seçimi alan karakterine göre olmalı Eğimli arazilerde kazık temel kullanılmalı Yapının hesaplamaları ayakta durması ve depreme dayanımının güçlü olması tek başına yeterli değildir. Zemin etütleri başarılı bir şekilde tasarımı dahil edilmez ise, kendi kendini taşıyan bina zemin üzerinde duramayacaktır. Bunun için alanın karakterine uygun mimari ve statik çözümler uygulanmalıdır. Depreme Karşı Dayanıklılık Guidelines for Earthquake Resistant Non-Engineered Construction IAEE (2004) Simetrik, düzenli ve basit formlar depreme daha dayanıklıdır. Bir blok düzeninde ayrıık konumlanma bitişik konumlanmaya göre daha dayanıklıdır. Kentlerdeki Deprem Güvenlik Açığıı Azaltma Earthquake Vulnerability Reduction for Cities (EVRC-2) Riskli bölgelerdeki yapılaşma düşürülebilir. Afet durumları için tampon bölgeler oluşturulabilir. Afet yönetimi planlaması yapılabilir. Depreme hassa bölgelerin haritalaması: yapılarak kent planlamasının buna göre geereştirilmesi sağlanabilir (Örneğin: yumaşık zeminler, kaygan zeminler ve sulu zeminler.)
--	---	---

Şekil 2. Kontrol listesine aktarılan soruların kaynağını oluştıran çalışmaların bütüncül ve kavramsal haritası

Literatür araştırmasından elde edilen verilere göre “konut alanı tasarım kriterleri” olarak derlenen bilgiler her bir kriter özelinde sorulara dönüştürülerek değerlendirme tablolarına aktarılmış ve böylece özgün kontrol listeleri elde edilmiştir. Listelerde yer alan sorular, araştırmacılar tarafından yapılan alan çalışmalarından edinilen bilgi ve gözlemler neticesinde her iki konut yerleşkesi için yerinde işaretlenmiştir. Alan çalışmasında incelemelere konu olan konutlar ve başlıklar fotoğraflanarak, incelenen konu özelinde görsel kanıtlar olarak tablolara eklenmiştir. Sorular iki konut dokusu için karşılaştırmalı olarak “Evet”, “Kısmen” ve “Hayır” şeklinde cevaplandırılmıştır. Burada “Evet” cevabı tasarım kriterleri açısından bir olumluluğa karşılık gelmektedir. Başka bir ifadeyle, cevabı “evet” olup, olumsuz bir durumu tanımlayan soru oluşturulmamıştır. “Kısmen” cevabı, soruda geçen özelliği belirli oranda sağlayan, ancak “Hayır” cevabı da verilemeyecek durumlar için kullanılmıştır. “Hayır” ise sorudaki kriterin mevcut olmadığı durumlarda kullanılmıştır. Verilen her bir cevap 1 puanla karşılık bulmuş ve böylece kriterler özelinde iki konut dokusu üzerinden yapılan karşılaştırmalar da böylece nicel bir ifadeye dönüşmüştür. Her bir tablonun altında kriterler özelinde ortaya çıkan karşılaştırmalı durum sözel olarak açıklanmış, puanlarla elde edilen bulgular ise değerlendirme bölümünde detaylı olarak ele alınmıştır. Böylece kriterlerin niteliksel ve niceliksel içeriklerine dair çıkarımlar ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Listedeki sorular tasarımcı bakış açısından, gözlemci-araştırmacı tutumuyla sınırlı olacak şekilde cevaplanmıştır. Cevaplarda kullanıcı görüşüne yer verilmemiştir. Bu tercihte, konut tasarımı açısından geliştirilen kontrol listesinin, çalışma için belirlenen, tasarlanmamış geleneksel doku ile tasarlanmış çağdaş doku arasındaki karşılaştırmayı amaçlaması belirleyici olmuştur. Ancak kullanıcı görüşünün zengin veriler sunma potansiyeli de farklı bir çalışma zemininde değerlendirilebilecek önemli bir noktadır. Bu çalışmada, listelerde yer alan soruların, kaynakları açısından katılımcı bir yaklaşımın ürünü olması, kullanıcı görüşünün, ortaya çıkan sorular özelinde dolaylı bir şekilde de olsa dikkate alındığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Değerlendirme tabloları, tasarım kriteri soruları, sorulara verilen “evet”, “hayır”, “kısmen” cevapları ve ilgili görsellerden oluşmaktadır. Kısaca, kontrol listesi halinde geliştirilen kriterler tablosu görselleriyle birlikte, Eskişehir ili özelinde, çalışma alanı olarak seçilen geleneksel bir konut dokusu olan *Odunpazarı Konut Yerleşkesi* ile çağdaş bir konut dokusu olan *Yenişehir Konakları*’ndaki karşılaştırmalı incelemeleri içerecek şekilde düzenlenmiştir.

KONUT ALANI TASARIMINDA DİKKATE ALINAN NİTELİKLER

Erişilebilirlik (Accessibility): Konut alanlarında erişilebilirlik anlamında doğru bir değerlendirmeye olanak sağlaması açısından alandaki bina girişleri (giriş, giriş kapısı), yollar (otoyollar, yaya yolları, bisiklet yolları), merdivenler ve rampalar, otoparklar, toplu taşıma durakları, ortak alanlar (parklar, sosyal alanlar ve spor tesisleri), kent mobilyaları (zemin kaplamaları, oturma yerleri, aydınlatma elemanları, çöp kutuları) ile işaret ve semboller değerlendirme kapsamına alınabilir.

Bir konut alanındaki sokakların, bağlama ve dış faktörlere göre şekillenmesi beklenir. Bunlar topoğrafya, bina çizgileri ve manzaralardır. Ayrıca oluşan sokak ağının yürünebilir mesafeleri içermesi gerekir (West Dumbartonshire Council, 2013).

Binalara ve konut alanına kolay erişim sosyal sürdürülebilirliğin de bir parçasıdır. Konutlara giriş güvenli ve her yaşta ve kabiliyetteki insanın kullanabileceği şekilde olmalıdır. Öte yandan bu kolaylık, istenmeyen kişilerin yasadışı erişimini de kontrol altına almayı gerektirir (Queensland Department of Public Works, 2008:11).

Okunabilirlik (Legibility): Okunabilirlik ya da Lynch’in (1960) ele aldığı haliyle “okunaklılık”, kent ölçeğinde, “kendisi aracılığıyla kısımlarının tanınacağı ve tutarlı bir doku içinde düzenleneceği tabiliğidir”. Yani kent, okunaklı olabiliyorsa tanımlanabilir

sembollerle bir doku oluşturup görsel olarak kavranabilir. Açıklık ya da okunaklılık bir kent için en önemli kriterlerden olmasa da, kenti oluşturan daha küçük boyutlu alanlar için özel bir anlama sahiptir diyebiliriz.

Okunabilirlik bir çevrenin fark edilebilir ve tutarlı bir örüntü içinde organize edilebilir olmasıdır. Bir çevre zihinde ne kadar kolay imge oluşturabiliyorsa o kadar çok okunabilir (Lynch, 1960). Benzer şekilde, okunabilirlik, bilişsel harita yaratmaya ve yönlenebilirliğe yardımcı olarak bir anlama sağlayan, geniş ölçekli çevrenin özelliklerine işaret eder (Herzog ve Leverich, 2003; akt. Köseoğlu ve Erinsel Önder, 2010).

Bir çevrenin okunması, söz konusu çevreden mekânsal bilginin elde edilip zihinde işlenerek amaca uygun biçimde kullanılmasıyla oluşan bir süreçtir. Bu süreçte katkı sağlayan başlıca ipuçları şu şekilde açıklanabilir; (Borough of Havering, 2010: 8; Leeds City Council, 2003:44).

1- Yön Bulma: Dış çevreden edinilen duyuşsal ipuçlarına dayanarak, yön bulmanın içgüdüsel değil, bu ipuçlarına bağlı olarak edinilen bir olgu olduğu belirtilebilir. Eğer bir mekânın ötekiyle nasıl bağlandığını anlamak zor olursa yön bulmak da zorlaşır. Köşelerde yer alan konutlarda farklılaşma oluşturulması, kullanıcıların konut alanı içerisinde yönlerini bulmalarını kolaylaştırır. Okunabilirliğe paralel olarak binalara ana girişlerin sokak cephesinden olması gerekir (West Dumbartonshire Council, 2013). İşaret levhaları, sokak adı tabelaları gibi alanlarda bulunan öğeler yön bulmayı kolaylaştırıcı unsurlar olarak ele alınabilir.

2- Kıvrılan Görüş: Yön bulma kurgusunun bir parçası olan kıvrımlı (içbükey, dışbükey) sokak oluşumları, alanın okunabilirliğinde hem olumlu hem de olumsuz etkiye bulunabilir. Örneğin dar ve kıvrımlı sokakların başından sonuna kadar görüş sağlanıp bütünüyle ilgili fikir edinebilmek olanaksızdır. Bu tür sokaklar kendileri hakkında yoğun ipuçları vermeseler de, devamında ne olduğu konusunda merak uyandırmaktadır. Bu merakla sokak içerisinde ilerleyen insan çoğu zaman mevcut sokak yapısının devamı bir yapıyla karşılaşsa da, kimi zaman sürprizli mekânlarla da buluşabilir.

3- İşaret Öğeleri: Lynch'e (1960) göre, işaret öğeleri (landmarks), eğer net bir forma sahipse, arka planıyla zıtlık oluşturuyorsa, mekânsal konumlarında göze çarpan bir özellik varsa, kolaylıkla tanımlanabilir ve gözlemciler tarafından önemli olarak nitelendirilir. Olasılıkların çeşitlendiği bir alanda işaret öğelerinin kullanımı, bir öğenin seçimine bağlıdır. Bu kategorinin en önemli fiziksel karakteristiği, bağlam içerisinde kolayca hatırlanan, biricik ve tek bir öğe olmasıdır. Bir öğenin, işaret öğesi olarak belirlenmesinde, öğenin pek çok noktadan görülebilmesi ve hiza-yükseklik gibi özellikleri bakımından çevresindeki yapılarla tezatlık oluşturması önemlidir.

4- Düğüm/Odak Noktaları: Düğüm noktaları Lynch'e (1960) göre, yol kavşakları veya bazı karakteristiklerin yoğunlaştığı noktalardır. Bir düğüm noktası hem bir kesişim noktası hem de bir yoğunlaşma alanı olabilir. Mevcut işaret öğeleri ve odak noktalarının altının çizilmesi veya yenilerinin oluşturulması yerleşimde yön bulmayı kolaylaştırır. Yüksek binaların nirengi olarak üretimi mekânların hiyerarşisine yönelik bilgiler de aktarır. Ancak bu yüksek binaların konumu her zaman merkez çekirdekte yer alamayabilir, kenarlarda da bulunabilir. Örneğin bir sokak bir yapı ile sonlanarak, manzaranın bitişini ifade edebilir veya mevcut köklü bir ağaç bu yönde devreye sokulabilir (Leeds City Council, 2003:44).

5- Yollar: Söz konusu çevreler, belirli yollar ve aralarındaki ilişkilere göre algılanmaktadır. Özel bir kullanımın veya faaliyetin belirli bir sokak üzerinde yoğunlaşması, o sokağın kullanıcılar tarafından önem kazanmasına sebep olabilir. Özel cephe karakteristikleri de yolları tanımlamada önem kazanmaktadır.

6- Y Kavşaklar: Y kavşaklar, bir insanın iki ya da daha fazla yön arasında seçim yapmak durumunda kaldığı bir karar verme noktasıdır. Yani bu kavşaklar kullanıcıyı bir seçim

yapma durumuyla karşı karşıya bırakır. Bu noktada seçim noktalarındaki tipolojik bağlantılar önem arz eder.

7- Öğeler Arası İlişkiler: Alanlar içerisindeki aynı türdeki öğelerin birbirleriyle uyumları etkilerini güçlendirebilir veya çelişerek kendilerini yok edebilirler. Birbirine bitişik olarak bir araya gelen öğeler çevreye karşı monoton bir algı oluşturma eğiliminde olsa da, birimler arasındaki uyumsal birtakım değişiklikler bu tekdüzeliğin ortadan kalkmasına yardımcı olur. Farklı öğeler bağlamında da örneğin, doğru konumlandırılmış bir işaret öğesi merkezi bir noktayı iyileştirip güçlendirebilirken, var olduğu dokuda küçük bir bölgeyi gölgede bırakarak ölçek dışına da itebilir.

8- Görsel Zenginlik: Hem alanın bütününde hem de alanı oluşturan örüntüde karşılaşılan öğelerin bir araya gelerek bütün oluşturmaları okunabilirliğin kullanıcı üzerindeki etkilerinin sonucu gibidir. Ölçek fark etmeksizin zenginlik oluşturmak adına bir araya getirilen öğeler veya mevcut öğelere eklenen birimler, alanda olumlu deneyimleri mümkün kılması kadar karmaşıklığı arttırarak risk teşkil edebilir.

Çeşitli mekân türlerinin, konut tiplerinin, bina form ve malzemelerinin kullanımıyla yerleşim alanında çeşitlilik sağlanabilir. Bu durum yerleşimin kimliğine, özgünlüğüne ve alan içerisindeki yönlenmeye olumlu katkı sağlayacaktır (Watford Borough Council, 2014:6).

Tasarımda bir “çekirdek” (core) oluşturulmasının yanında “düğüm” (nodal) noktalarının yer alması da okunaklılığı arttırır. Sokak ağındaki kesişim noktalarının tasarımda farklı yorumlanması buna örnek olabilir (Watford Borough Council, 2014:6).

Güvende olma duygusu en üst düzeyde aranan konut alanlarında, belirgin ve okunaklı bir çevrenin getirisi, kişinin kendisi ve kendine ait hissettiği güven ortamı arasında uyumlu ilişkiler kurmasında gözlemlenebilir.

Süreklilik ve Kapalılık (Continuity and Enclosure): Konut alanlarındaki süreklilik ve kapalılığın doğru bir yaklaşımla tasarlanabilmesi için aşağıdaki maddeler dikkate alınabilir:

- Sokakların ve mekânların kapalılığı kamusal ve özel alanlar arasındaki net ayrımı görmeyi kolaylaştırır.
- Sokaklardaki kapalılık ve sürekliliği devam ettirmek adına, bina cephelerindeki boşluklarda erişilebilirliği engellemeyecek şekilde yumuşak-sert peyzaj öğeleri kullanılabilir.
- Sürekliliğin kesintiye uğramaması konusunda araç park yerleri de önemlidir. Bunun için yapı girişlerinin önlerine bireysel park etmekten kaçınmalı, böyle durumlarda sokak boyunca park etmeye özen gösterilmelidir. Engelli park yerleri bu tutumun dışında tutulmalıdır.
- Kapalılığın ezici etkisinden uzak, sokak genişliği ile uyumlu bina yükseklikleri tercih edilmelidir. Güvenli bir kamusal alan oluşturmak için açık alanlar ile ana yaya / bisiklet yolları gözetime imkân veren yönde ilişkilendirilmelidir.
- Etkin cephe ve girişler ile sokak canlılığına katkıda bulunulmalıdır.
- Kamusal ve özel mekân ayrımları net olarak tanımlanmalı, “boşlukta kalmış” durumların oluşmamasına dikkat edilmelidir.
- Bitişik nizamda inşa, yapıların yatay ve düşey ritimlerini yansıtır. Yapıların ölçek ve kütle uyumlarını destekler. Sokak üzerinde sürekli yapı çizgisi oluşumuna sebep olur.

Cadde ve sokaklardaki mekânsal kapalılık etkisi, yoğun bir sosyalleşmenin oluşmasında önemli bir rol oynar (Borough of Havering, 2010:8).

Çeşitlilik ve Farklılıklar (Variety and Diversity): Karma kullanımlar düşey olabileceği gibi yatay düzlemde de oluşabilir. Örneğin, konut içerisinde veya zemin kat üzerinde ofis kullanımları yaşama-çalışma birimleri ortaklığı sağlar.

Kamusal alanların yakınlarında ve sokak köşelerindeki kilit noktalarda yer alan zemin kat birimleri ileride farklı kullanımlara imkân tanıyabilir. Bu durum zemin kat tasarımlarında daha fazla kat yüksekliği verilerek ve esnek iç mekân tasarımları yapılarak desteklenebilir.

Zemin katta kapısı veya penceresi bulunmayan geniş yapılardan yani etkin bir cephe anlayışından yoksun zemin kat kullanımlarından kaçınılmalıdır. Konut alanlarında varsa eski yapıların farklı kullanımları, alanda çeşitlilik sağlayabileceği gibi pozitif etki yaratmaya da yardımcı olacaktır. Aynı yapıda ticaret, ofis ve konut işlevlerinin bir arada kullanımı, cephelerde yer alan kat düzenlemelerine etki ederek çeşitlilik oluşumunu sağlayabilir (Pembrokeshire County Council, 2008).

Mahremiyet (Privacy): Mahremiyet psiko-sosyal alanı ve savunulan mekânı ortaya koyar. Tasarımcılar mahremiyetin türünü ve derecesini belirlerken duvarlar, sınırlar ve uzaklık gibi mimari öğeleri kullanabilirler (Lang, 1987). Mahremiyet sosyal etkileşim kavramının ön koşulu olmakta, kişinin yalnız kalabilme özgürlüğü etkileşimin bir boyutunu teşkil etmektedir. Kişilerarası sosyal ilişkileri düzenlemekte kullanılan sınır kurallarını belirlemektedir (Yüksel vd., 1996).

Mahremiyet bireyin kültürel yapısı, kişiliği, davranış kalıpları ve beklentilere bağlıdır. Bu yüzden bireyden bireye mahremiyet düzeyi değişmektedir. Konut tasarımında optimum mahremiyet düzeyini sağlamak önemlidir. Optimum mahremiyet bireylerin istediği düzey ile tasarım ile sağlanan düzeyin birbirine eşit olması sonucu oluşur.

Newman (1972), insanların psiko-sosyal alanlarını tanımlamak istemelerinin en önemli nedeninin güvenlik ihtiyacı olduğunu açıklar. Bu doğrultuda geliştirilen egemenlik, kulis ve kişiselleştirme gibi davranış mekanizmalarının her birinin insanın mahremiyetini oluşturma güdüsüyle ortaya çıktığı savunulmuştur (Öymen, 2000).

Tüm bu açıklamalar ışığında, insan ve çevresi arasındaki uyum ilişkisinde mahremiyet merkezi bir konumdadır. Lang (1987), mahremiyet, psiko-sosyal alan ve kişisel mekânı çevrenin sosyal boyutu olarak ele almakta ve söz konusu kavramların çevresel kalite ve çevresel konforu etkilediğini belirtmektedir.

Yapılan tüm bu değerlendirmelere göre ve tanımlamalar çerçevesinde, mahremiyetin istenilen düzeyleri tasarımla sağlanabilir. Tasarım yoluyla istenilen düzeyi elde etmek içinse bazı gereklilikler vardır. Bunlar, daire kapılarının birbirine bakmaması, ziyaretçiler için ayrı ve belirlenmiş park yerleri bulunması, dış mekân aktivitelerinde gözlem dışı kalabilme, kamusal ve özel mekan sınırlarının tanımlı olması, gürültünün ve görsel etkilerin olmadığı uygun mesafeler, pencere ve kapı açıklıklarının uygun konumlanması olarak sıralanabilir (Goodchild, 1997:48).

Çevresel Sürdürülebilirlik (Environmental Sustainability): Sürdürülebilirlik ve kaynakların sorumlulukla yönetimi hayatın her alanını etkilemektedir. İklim değişikliğine yönelik kaygılar, enerji ve doğal kaynak kullanımını azaltan yapımcı tercihleri artık bir zorunluluktur. Daha tasarımın ilk aşamalarında enerji ve kaynakların tüketimini azaltan stratejilerin ortaya konması oldukça önemlidir. Dolayısıyla yeni konut alanı tasarımlarında çevresel sürdürülebilirlik hesaba katılması gereken en önemli kriterlerdendir (Pembrokeshire County Council, 2008:7).

Bu noktada "pasif tasarım" ilkeleri enerji verimliliğinde devreye sokulmalıdır. "Pasif tasarım" bina konumlarının gün ve güneş ışığından en etkin şekilde faydalanabilecekleri şekilde gerçekleşmesini öngörür (Pembrokeshire County Council, 2008:7).

Buna göre yaşam alanlarının kuzey yarımkürede güneye, güney yarımkürede kuzeye yönelimli olması beklenir. Güneşe göre konumlanma yanında, hâkim rüzgâr yönünün dikkate alınması, optimum ısı yalıtımının sağlanması, iklime göre bina formlarının tercihi ve doğal havalandırma imkanının varlığı gibi konular da dikkate alınmalıdır.

Konut bloklarının birbirlerine göre konumları yeterli derecede güneş ve gün ışığı alınabilecek şekilde olmalıdır. Gölgeleme oranının fazlalığı engellenmelidir. Yaşam mekânlarındaki açıklıklar güneş ışınlarının yönü ve şiddetine göre tasarlanmalıdır (City of Ottawa, 2011).

Çevredeki mevcut yeşil doku peyzajda tampon alanlar oluşturmada kullanılabilir. Aynı şekilde topoğrafya da özelliğine göre tasarımda yapıların kütsel konumlanmasını hafifleterek mekânsal zenginlikler oluşturabilir (Cecil Group, 2011:30).

Pasif tasarım; yaz aylarında güneşin negatif etkilerini azaltan, kış aylarında güneşin faydasını arttıran; binaların birbirine göre konumlarında ve ağaçlandırmanın yerleştirilmesinde gölgeleme miktarını hesaba katan; maksimum gölgenin doğu veya batı duvarlarında yer almasını sağlayan; yaz aylarında serinletici hava akımı imkânı oluşturan şekilde gerçekleşmelidir. Ağaçlandırma gün ve güneş ışığını engellememeli, soğuk rüzgârları kesecek yönde konumlandırılmalıdır (Queensland Department of Public Works, 2008:8).

Ağaçlandırmanın mekânları tanımlama ve örgütlenme; bütünlük ve ölçek sağlama; kapalılık ve mahremiyet üretme; gölge ve serinlik sağlama; rüzgârı kırma; görsel olarak yumuşatıcı etki yapma; erozyon kontrolü sağlama; mevsimsel etkilerin hissini arttırma gibi tasarıma katkıları vardır (Jarvis, 1993:54).

Yerleşimin sürdürülebilirliğinde konut alanının çevre üzerinde negatif etkileri olan otomobil kullanımını teşvik etmiyor olması gerekmektedir. Bunun için çeşitli kıstaslar olsa da tren garına, otobüs duraklarına ve çeşitli kentsel mekanlara ulaşımın kolay olması beklenmektedir (Queensland Department of Public Works, 2008:10).

Güvenlik (Safety and Security): Araç park alanları tasarımı olumsuz etkilemeyecek biçimde ancak sahiplerinin de kontrol edebileceği yönde yerleştirilmelidir. Yeşil doku sadece bir peyzaj elemanı olarak değil, aynı zamanda sınırları ve kontrolü oluşturan elemanlar olarak da kullanılabilir. Oyun alanlarının da benzer şekilde gözetime izin veren mesafelerde konumlanması, güvenli akımlarla ulaşılır olması, sınırlarının iyi tanımlanmış olması ve kontrol dışı araçların girişini engelleyen yönde olması güvenlik açısından önemli kriterlerdir. Yön bulmanın kolaylığı da güvenliğe etki etmektedir. Burada işaret ve yön tabelaları ile aydınlatma önemli hale gelmektedir. Aydınlatmaların bağlamla, sokak ve sokağı çevreleyen bina genişlikleriyle uyumlu olması gerekmektedir (West Dumbartonshire Council, 2013).

Otopark ve dolaşım alanları yayaların güvenliğini maksimumda sağlamalı, trafik akışında ve mülklere erişimde kolaylık yaratan tasarımlar gerçekleştirilmelidir (Cecil Group, 2011:30).

Güvenli ve güvenli bir konut alanı tasarımında; ağaçlandırma mülkiyet sınırlarını iyi tayin etmeli, bina girişleri, kamusal alan ve sokak girişleri gibi görünür olması gereken alanları kapatmamalıdır (Queensland Department of Public Works, 2008:9).

KONUT ALANI TASARIM KRİTERLERİNİN ODUNPAZARI VE YENİŞEHİR KONAKLARI KONUT ALANLARINDA İNCELENMESİ

Kentteki en eski konut dokusu ve yerel mimarlık örneği olan Odunpazarı bölgesinin sahip olduğu özelliklerin tasarım kriterleri açısından ele alınmasının çeşitli alanlara ışık tutacağı düşünülmektedir. Kentin çeperinde ve güvenli olarak tasarlanan ve kentteki en büyük sitelerden biri olan; 2008 yılında inşa edilmeye başlanan ve etap etap inşası

gerçekleştirilen Yenişehir Konakları'nın da aynı tasarım kriterleri açısından ele alınması ise günümüz tasarımı açısından tartışılacak veriler sunmuştur. Bu durumda her iki konut alanının kendi zamanları açısından geleceğe neler söylediği ve tasarımın daha yaşanır mekânlar için ne yönde olması gerektiği örnekler üzerinden tespit edilmeye çalışılmıştır.

Erişilebilirlik Kriterinin İncelenmesi

Erişilebilirlik, farklı gereksinimleri olan kişilerin, başkalarına ihtiyaç duymadan çeşitli yapı ve açık alanlara ulaşabilmeleri ve bunları kullanabilmeleri olarak düşünülebilir. Bütün bireylerin toplumsal yaşama katılabilmeleri için erişilebilirlik, yapıli çevrede ve kent ölçeğinde gözetilmesi gereken bir kriterdir.

“Odunpazarı” geleneksel konut dokusu ve “Yenişehir Konakları” çağdaş konut dokusu erişilebilirlik açısından incelenirken, değerlendirmede genelden özele bir yaklaşım benimsenmiştir. Yerleşke ölçeğinde konut alanının kente, kentin sosyal donatı ve çeşitli hizmetlerine ulaşım ve erişim olanakları, alanın otomobil kullanımına dair ortaya koyduğu durum, yaya ve bisiklet kullanımı açısından barındırdığı potansiyel ve imkânlar erişilebilirliğin değerlendirme ölçütleri olarak belirlenmiştir. Otoparklara ait kapasite, konum ve kullanım biçimleri de bu ölçütler arasında ele alınmıştır. Konut bloğu ölçeğine inildiğinde ise kullanıcıların, yaşlı, çocuk ve engelliler de dahil olmak üzere başkalarına ihtiyaç duymadan gündelik eylemlerinin mümkün olup olmadığına; rampaların, basamaklarda uygun yüksekliklerin ve çeşitlenen erişim kolaylıklarının kullanımda olup olmadığına bakılmıştır. Konut alanı tasarım kriterlerinden “erişilebilirliğin” değerlendirme tablosunda yer alan sorular, değerlendirmeleri ve sorularla ilişkili görseller, iki farklı konut dokusunun özelliklerini erişilebilirlik açısından ortaya koymakta ve iki alanı karşılaştırmaktadır (Tablo 1).

"ERİŞİLEBİLİRLİK KRİTERİ" DEĞERLENDİRME SORULARI		ODUNPAZARI			YENİŞEHİR KONAKLARI		
		E	K	H	E	K	H
1	Konut dokusu sosyal donatı alanlarına makul uzaklıkta mı?	•					•
2	Alanın, kente ulaşımını sağlayan toplu taşıma var mı?	•				•	
3	Ulaşım, acil hizmetler ve diğer hizmet araçlarının erişilebilirliği sağlanmış mı?		•		•		
4	Alan otomobilden bağımsız bir yaşam imkanı sunuyor mu?	•					•
5	Yaya ve bisiklet yollarına öncelik verilmiş mi?		•			•	
6	Taşıt, yaya ve bisiklet bağlantılarının sürekliliği sağlanmış mı?		•		•		
7	Yol güzergâhları gelecekteki gelişmelere izin veriyor mu?			•	•		
8	Yollar arasında kademelenme söz konusu mu?			•			•
9	Yollarda hızı engellemek ve yaya güvenliği için düzenlemeler yapılmış mı?			•	•		
10	Otoparklarla binalar arasındaki ilişki yeterli mi?			•		•	
11	Yeterli sayıda otopark düşünülmüş mü?			•	•		
12	Engellilerin erişilebilirliği sağlanmış mı?			•		•	
13	Engelli otoparkı ve rampalar düzenlenmiş mi?			•		•	
TOPLAM		3	3	7	5	5	3

Tablo 1. Konut alanı tasarım kriterlerinden "erişilebilirliğin" değerlendirme tablosu

Odunpazarı bölgesi kent merkezine yakınlığı sebebiyle kolay erişilebilir durumdadır. Ancak Yenişehir Konakları'nın kent merkezine göre konumu değerlendirildiğinde konut alanının kentteki diğer dokulara göre çeperde olduğu ve ulaşım açısından kent merkezine mesafeli olduğu görülmektedir. Bu durum alana ulaşmada otomobili zorunlu kıldığı gibi, kentsel bağlam ile kurulması öngörülen ilişkileri de zayıflatmaktadır.

Odunpazarı Yerleşkesi günümüzde halen merkez kabul edilen bir konumda yer almaktadır. Kentin önemli arterlerinin kesişiminde bulunması sebebiyle her türlü toplu taşıma aracı (tramvay, otobüs, dolmuş) ile alana ulaşmak mümkündür.

Alana her tür ulaşım, acil hizmetler ve diğer hizmet araçlarının güvenli ve yeterli erişilebilirliği sağlansa da alan içerisinde sokakların darlığı nedeniyle bu araçların hareket etmesi pek kolay olmamaktadır. Alanda yaya erişimini gözeterek araç trafiğine kapatılan sokaklar olmasına rağmen alan genelinde yaya ve bisiklet yollarına öncelik verildiğini söylemek mümkün olmamaktadır.

Konut ölçeğinde ise, Odunpazarı konutlarının girişlerinde ve sokaklarda engelli erişimine yönelik bir uygulamaya rastlanmamıştır.

Yenişehir konaklarında çevre yollar ile bağlantı ve toplu taşıma olanakları incelendiğinde, konut alanının ulaşım ağıyla kente bağlantılı olduğu, toplu taşıma olanaklarının mevcut olduğu gözlenmektedir. Toplu taşıma belediye hizmeti olarak otobüslerle seyrek aralıklarla gerçekleşmektedir. Ayrıca, kent merkezine ulaşımı sağlayan, alanın kendine ait bir servis hizmeti bulunmaktadır. Alana erişilene kadar kentsel verilerden tamamen kopulduğu ve kırsal dokularla karşılaşıldığı tespit edilmiştir.

Site içerisinde araç ve yaya hareketi mekânsal düzenlemeler ile örgütlenmiştir. Otoparkların kapasitesi ve kullanım biçimleri yeterli bulunsa da, konumlanmaları açısından çeşitlenen otopark alanları, kapalı, açık ve konut bloğu önlerinde yer almalarıyla bazı durumlarda bir tasarım kararını yansıtmamakta, aksine tanımsız alanların değerlendirilmesi olarak ortaya çıkmaktadır. Yollarda hızı engellemek için kasis ve renk kullanımı yanında, trafik işaretleri de devreye sokulmuştur. Yaya yolları ve konut blokları arasındaki araçsız ulaşım ağları güvenli bir hareket sunmaktadır.

Yenişehir Konakları'nda site içerisinde erişilebilirlik için yeni inşa edilen konutlara ulaşım da gerek basamaklar gerekse rampalar devreye sokulmuştur. Müstakil villa tipindeki konutlara girişte hem basamaklar hem de rampa yer almaktadır. İlk inşa edilen konut blokları arasında kot farklılıklarını geçiş için basamaklar tercih edilmiştir.

Okunabilirlik Kriterinin İncelenmesi

Çevreyi yapılandırırken veya daha geniş kapsamda tanımlamalar yaparken kullandığımız ipuçları, okunaklılığın da temelini oluşturan veriler olarak ele alınabilir. Okunaklı çevreler, insanın anımsama, tanıma ve benimseme becerilerini etkin bir şekilde kullanabildiği yapıları çevreler olarak da belirtilebilir. Mimari ve doğal yapılar ile peyzaj bu okunaklılığı kuran temel unsurlardır.

“Odunpazarı” geleneksel konut dokusu ve “Yenişehir Konakları” çağdaş konut dokusu okunabilirlik açısından incelenirken, yerleşkede, yolları kolaylıkla bulmak için imaj ve kimlik oluşturacak düzenlemelerin varlığı ile referans olabilecek yollar, işaret öğeleri ve mekanlara bakılmıştır. Ayrıca yolların, kamusal alan tasarımının ve komşu yapıların formu ve ölçek ile tanımlanıp tanımlanmadığı incelenmiştir. Bunun yanında binaların konumu ve peyzajın akılda kalan özelliklerinin olup olmadığı da okunabilirlik açısından incelenen kriterlerdendir

(Tablo

2).

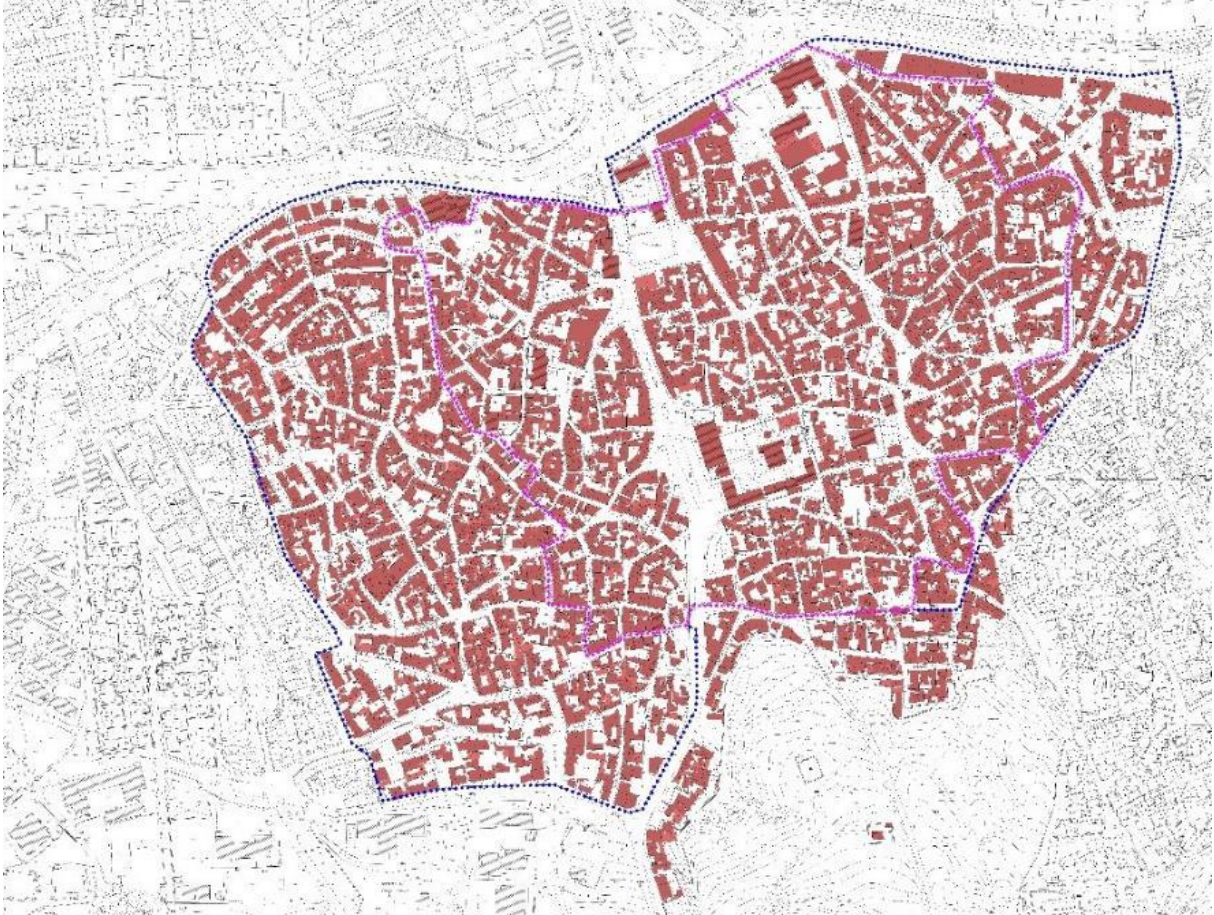
"OKUNABİLİRLİK KRİTERİ" DEĞERLENDİRME SORULARI		ODUNPAZARI			YENİŞEHİR KONAKLARI		
		E	K	H	E	K	H
1	Yerleşkede yolları kolaylıkla bulmak için, imaj yaratacak ve kimlik oluşturacak düzenlemeler yapılmış mı?	•			•		
2	Referans olabilecek yollar, işaret öğeleri ve mekânlar yaratılmış mı?	•			•		
3	Yollar ve kamusal alan tasarımı komşu yapıların formu ve ölçeği aracılığıyla tanımlanmış mı?	•			•		
4	Binaların konumu ve peyzaj tasarımı akılda kalıcı özellikler taşıyan mekânlar yaratmış mı?	•			•		
TOPLAM		4	0	0	4	0	0

Tablo 2. Tasarım kriterlerinden "okunabilirliğin" değerlendirme tablosu

Odunpazarı, okunabilirlik kriteri açısından ele alındığında, alandaki doluluk ve boşluk önemli veriler sunabilir. Dolu-boş dengesi ve ölçeği üzerinden geleneksel Türk kenti dokusu olarak tanımlanan okunaklı, serbest ve organik dokuya Odunpazarı konut yerleşkesinde de rastlanmaktadır (Şekil 3). Geleneksel kentlerin ya da kasabaların karakteristiği olan düzensiz, kendiliğinden mekân organizasyonları, yukarıdan bakıldığında anlaşılır bir düzen göstermemelerine karşın, içlerinde hareket edildiğinde yerel farklılıkların sürekli olarak genele ilişkin görsel veriler sunmaları nedeniyle iyi düzenlenmiş etkisi yaparlar.

Şekil 3. Odunpazarı doluluk-boşluk haritası (Görsel kaynak: Odunpazarı Belediyesi, 2011)

Alanda sıkça rastlanılan Y kavşak ve çıkmaz sokak gibi doğal sokak oluşumları konut alanının okunabilirliğine olumsuz etki yapmaktadır.

Alanda genellikle atlı araba ve yaya ulaşımı ile arazinin topoğrafik verilerine göre biçimlenmiş yollar dar ve kıvrımlıdır. Kıvrılan görüş ve net görüşe imkân tanıyan sokak yapılanmalarına alanda karma olarak rastlanmaktadır. İçbükey veya dışbükey kıvrımlı sokaklar, görüş alanının sonrası için bir ipucu vermemekle birlikte, merak uyandıran bir yapıya sahiptir. Net görüş sunan sokaklar ise konut çeşitliliğinden dolayı monotonluğu engelleyerek okunaklılık sağlar (Şekil 4).

Şekil 4. Odunpazarı sokak yapısı (Görsel kaynak: yazarların kişisel arşivi)

Odunpazarı geleneksel konut dokusunun okunabilirliğinin en iyi karşılık bulduğu durum alanın kolayca “yön bulma” ya imkân tanınmasından anlaşılabilir. Bu durumun ortaya çıkmasındaki en büyük etkenlerden biri olarak alanda yön bulmaya ve yol tarif etmeye yardımcı olabilecek işaret öğelerin bulunmasıdır. Bu öğeler çoğu zaman bir cami olurken, kimi zaman da sokak üzerinde bir bahçe duvarına iliştirilmiş çeşme olabilmektedir (Şekil 5).

Şekil 5. Odunpazarı’nda işaret öğeleri (Görsel kaynak: yazarların kişisel arşivi)

Yenişehir Konakları yerleşkesinde, yerleşim ölçeğinde, sokak ağının hiyerarşisinden söz edilebilir. Bu durum yön bulmayı kolaylaştırmaktadır. Ayrıca cephede sürekliliği ve kapalılığı olan bir sokağın farklı türde yapılarla sonlanması da okunabilirlik açısından olumludur (Şekil 6).

Şekil 6. Yenisehir konaklarına ait okunabilirlik göstergeleri (Google Earth erişim tarihi: 13.05.2016)

Bina cephelerinde farklılıkların oluşturulması, kimi cephelerde baca gibi dikey elemanların yer alması ve konut bloklarının çeşitli renklerle ifadesi alanın okunaklılığını artırmıştır. Ayrıca giriş katların birçoğunda rastlanan teras çevresindeki yalancı kirişler okunabilirliği desteklemektedir. Binaların konumu ve peyzaj tasarımı da akılda kalıcı özellikler taşıyan mekânların üretiminde devreye sokulmuştur. Örneğin doğal bir bitki örtüsü bulunmayan site alanı içerisinde, tasarım elemanları olarak kullanılan peyzaj unsurları, çeşitlilikleri ve düzenleri bakımından yön bulmayı kolaylaştıran birer işaret ögesine dönüşmüştür.

Süreklilik ve Kapalılık Kriterinin İncelenmesi

Yapılar arasındaki boşlukların oranı insanların duyularını etkiler. Ölçek ve oran itibarı ile geniş-dar, büyük-küçük, yüksek-alçak, olan sokak cepheleri, insanlar üzerinde değişik duygular uyandırabilir ve onları etkileyerek izler bırakabilir. Süreklilik yani devamlılık ilkesiyle düzenlenmiş sokak cepheleri kullanıcıya daha güvenli ve hoş gelebilir. Bu duygular beraberinde o yeri daha tanımlanabilir kimlikli hale getirir. Kapalılık etkisi ise meydanlarda olduğu gibi; sokağın iki yanındaki binaların yüksekliği ile binalar arasındaki mesafenin oranı olarak ifade edilmektedir (Pembrokeshire County Council, 2008).

“Odunpazarı” geleneksel konut dokusu ve “Yenisehir Konakları” çağdaş konut dokusu süreklilik ve kapalılık açısından incelenirken, mekanların ve kapalılıkların nasıl tanımlandığı üzerine odaklanılmıştır. Kapalılık derecesinin ısı ve ışık yönetimine etkisi, görsel çeşitliliğe katkısı ve sürekliliği vurgulayan tanımlı yüzeylerin varlığı yanında, bu kapalılık ve sürekliliğin özel ve kamusal alan ayırımına etkisi incelenmiştir. Otoparklar da bu özellik çerçevesinde yeniden değerlendirilmiştir. Bina yükseklikleri ve girişlerinin, ön-arka ayırımını okunaklı yapıp yapmadığı ve bu durumun kapalılık hissi yaratıp yaratmadığı da incelenen kriterler olarak belirlenmiştir (Tablo 3)

"SÜREKLİLİK VE KAPALILIK KRİTERİ" DEĞERLENDİRME SORULARI		ODUNPAZARI			YENİŞEHİR KONAKLARI		
		<i>E: Evet, K: Kısmen, H: Hayır</i>					
		E	K	H	E	K	H
1	Mekânlar tanımlanmış mı?		•			•	
2	Kapalılık yeterli mi?	•			•		
3	Kapalılık derecesi mahremiyet derecesine katkı sağlıyor mu?	•					•
4	Kapalılık derecesi ve binaların sürekliliği ısı kaybını engelliyor mu?	•			•		
5	Kapalılık derecesi görsel çeşitliliği artırıyor mu?	•			•		
6	Peyzaj elemanları kullanılarak mekân sürekliliği sağlanmış mı?		•		•		
7	Kamusal ve özel mekânların tanımlılığı yeterli mi?			•			•
8	Süreklilik ve kapalılığa bağlı yerleşkedeki tanımlı alanların oranı yeterli mi?			•			•
9	Otopark yerleri yolların sürekliliğini destekliyor mu?			•	•		
10	Bina önlerindetanımlı bırakılarak süreklilik desteklenmiş mi?	•					•
11	Bina yüksekliği yol genişliği arasındaki oran kapalılık hissi yaratıyor mu?		•			•	
12	Bina girişleri ve cepheleri ön-arka ayrımını vurgulayacak şekilde düzenlenmiş mi?	•				•	
TOPLAM		6	3	3	5	3	4

Tablo 3. Tasarım kriterlerinden "süreklilik ve kapalılığın" değerlendirme tablosu

Geneli bitişik nizam şeklinde yapılaşmış olan Odunpazarı konut alanında, bitişiklik çoğu zaman konutların oran ve ölçek açısından uyumlu olmasına sebep olmuştur. Böylece alanda genel itibariyle süreklilikten söz etmek mümkün olmaktadır. Sokağın iki yanındaki konutların yükseklikleri ile konutlar arasındaki mesafenin oranı kapalılık hissi yaratmamaktadır. Bölgenin turistik olmasından kaynaklı özellikle bazı günlerde araç yoğunluğu yaşanmaktadır. Alanın çevresinde az sayıda bulunan otoparklar park yeri ihtiyacını karşılamada yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle araç trafiğine açık tüm sokaklar park yeri olarak kullanılmaktadır. Bu durum alanda görüntü kirliliğine yol açmasının yanında alanın sürekliliğini de etkileyen bir durum oluşturmaktadır.

Yenişehir Konakları'nda araç park yerlerinin binaların girişlerinde yer alması ve cepheyi kapatması binaların önlerindeki tanımlı alanları olumsuz etkilemektedir. Bu durum bina girişlerini tanımsızlaştırmaktadır. Kamusal ve özel mekânların peyzajın da yardımıyla net tanımlanması gerekir. Ancak Yenişehir Konakları'nda kamusal alanların özel alanlarla iç içe olduğu görülmektedir. Yaya geçişi öngörülen bir patika veya yol, bir konut bloğunun terasına veya zemin kattaki birimlerin pencere açıklıklarına temas etmekte, bu durum site içi yay ve taşıt ulaşımını parçalı hale getirmektedir. Ancak peyzaj elemanlarının süreklilik ve kapalılık üretmede ve mekanları tanımlamada olumlu bir şekilde kullanıldığı görülmüştür.

Çeşitlilik ve Farklılıklar Kriterinin İncelenmesi

Konut alanlarındaki kullanım çeşitliliği belirli şartlar altında kabul edilebilir. Örneğin, bu alanlardaki farklı mülkiyet çeşitliliği sürdürülebilir toplulukların oluşumuna yardımcı olur. Bu mülkiyet çeşitliliği, konut alanı içerisinde yer alan farklı mimari programların varlığı şeklinde düşünülebilir. Ayrıca bu durumun cephede ve dış mekânda yansımaları da söz konusudur. Böylece konut dokusunda farklılıklar ve çeşitlilikler sağlanabilir.

"Odunpazarı" geleneksel konut dokusu ve "Yenişehir Konakları" çağdaş konut dokusu çeşitlilik ve farklılık açısından incelenirken, cephelerde dış mekanla kurulan ilişki, farklı büyüklük ve nitelikteki konutların varlığı, farklı işlevlerin bulunması ve yatayda ve düşeydeki cephe hareketleri değerlendirilmiştir. Bunların yanı sıra birden fazla katlı olma durumunda balkon, cumba vb. çeşitlenmeler ile cephelerdeki açıklık/ boşluk dağılımına da bakılmıştır (Tablo 4).

"ÇEŞİTLİLİK VE FARKLILIK KRİTERİ" DEĞERLENDİRME SORULARI						ODUNPAZARI			YENİŞEHİR KONAKLARI		
<i>E: Evet, K: Kısmen, H: Hayır</i>						E	K	H	E	K	H
1	Yola bakan cephelerde açıklıklar dış mekânla ilişki kuracak nitelikte mi?					•			•		
2	Farklı büyüklük ve nitelikte konut seçenekleri var mı?					•			•		
3	Konut dışında farklı işlevlere sahip yapılar var mı?					•			•		
4	Zemin kat, köşe yapı veya kamusal alanlara bakan cephelerde farklılıklar var mı?					•			•		
5	Binaların üst katlarında balkon, cumba vb. görsel çeşitlenme yaratılmış mı?					•			•		
6	Zemin katlarda pencere ve kapı gibi yeterli açıklık/boşluk sağlanarak aktif bir ön cephe sağlanmış mı?						•			•	
TOPLAM						5	1	0	5	1	0

Tablo 4. Tasarım kriterlerinden "çeşitlilik ve farklılığın" değerlendirme tablosu

Zemin katlar, köşe yapılar ve özellikle kamusal alanlara bakan cephelerde yaratılan yatayda ve düşeydeki farklılıklar alanın çeşitlenmesi ve farklılaşmasında rol oynar. Odunpazarı'nda bu durumun karşılığını görmek mümkündür. Özellikle 2-3 katlı geleneksel konutlardaki çıkmalar ve geniş saçaklarla hareketlendirilmiş cepheler, yolların darlığı ve yeşil dokunun azlığına karşın sokak silüetlerinde zenginlik oluşturur.

Odunpazarı'nda farklı ölçek ve büyüklükte konutların bulunması da tek düze-monoton bir yapılaşma değil aksine alanda çeşitliliği artırıcı bir etki yapmaktadır. Cephelerde karşılaşılan kerpiç, sıva, alaturka kiremit ve ahşap gibi geleneksel malzemeyi yansıtan yüzeyler, bu organik biçimlenişin görsel etkisini daha da artırmaktadır (Şekil 7).

Şekil 7. Odunpazarı'nda cephe çeşitliliği (Görsel kaynak: Eskişehir Büyükşehir Belediyesi İmar Arşivi, 2012)

Alanın turistik bölgeye dönüşmesinin ardından geçirdiği süreçte çoğu konutun zemin katı ve avlusu atölye veya dükkâna dönüşmüştür. Bu durum alandaki çeşitliliği artırırken aynı zamanda dönüşüm alanın esnek bir kullanıma cevap vermesini sağlamıştır (Şekil 8).

Şekil 8. Odunpazarı'nda farklılık ve çeşitliliği arttıran unsurlar (Görsel kaynak: yazarların kişisel arşivi)

Yenişehir Konakları'nda zemin katlarda, kamusal alanlara bakan cephelerde cumba, balkon ve baca gibi elemanlarla görsel çeşitlenme sağlanmıştır. Ayrıca farklı türden konut tiplerine yer verilmiştir. Bu da tasarımda çeşitlilik ve farklılıkları oluşturan unsurlar olarak belirtilebilir. Konut blokları ve bloklardaki daire türleri de çeşitlilik göstermektedir. Her birinde cephe dilinde farklılıklar, renk ve üç boyutlu hareketliliklerle sağlanmaya çalışılmıştır (Şekil 9).

Şekil 9. Yenisehir Konaklari'nda cephe çeşitliliği (Görsel kaynak: yazarların kişisel arşivi)

Mahremiyet Kriterinin İncelenmesi

Sosyal çevreyle ilişkileri kontrol edebilme ve alternatiflere sahip olabilme (Rapoport, 1977); veya kişinin diğer insanlarla kurmak durumunda olduğu etkileşim ve iletişimin kontrolünü elinde bulundurma istemi hakkı (Öymen, 2000) olarak tanımlanan mahremiyet, konut alanı tasarımında niteliği arttırıcı bir etki gösteren önemli bir tasarım kriteridir.

“Odunpazarı” geleneksel konut dokusu ve “Yenisehir Konaklari” çağdaş konut dokusu mahremiyet açısından incelenirken, kamusal ve özel alanlar arasındaki sınırların tanımlılığına, gürültü ve gözlemden yalıtılabilme derecesine, konutların birbirlerine göre konumlarına ve dış mekân aktivitelerindeki gözlem dışı kalabilme derecelerine odaklanılmıştır (Tablo 5).

"MAHREMİYET KRİTERİ" DEĞERLENDİRME SORULARI			ODUNPAZARI			YENİŞEHİR KONAKLARI		
<i>E: Evet, K: Kısmen, H: Hayır</i>			E	K	H	E	K	H
1	Kamusal ve özel mekân sınırları tanımlı mı?				•			•
2	Gürültüden ve gözlemden yalıtma sağlanmış mı?				•			•
3	Konutların birbirine göre mesafeleri mahremiyet düzeyi için uygun mu?				•			•
4	Konutlardaki açıklıkların konumu, büyüklüğü ve yönü mahremiyet düzeyi için uygun mu?				•			•
5	Daire giriş kapılarının konumu mahremiyet düzeyi için uygun mu?			•			•	
6	Dış mekân aktivitelerinde gözlem dışı kalabilme olanağı var mı?				•			•
7	Ziyaretçiler için ayrıca belirlenmiş park yerleri var mı?				•			•
TOPLAM			0	1	6	0	1	6

Tablo 5. Tasarım kriterlerinden "mahremiyetin" değerlendirme tablosu

Odunpazarı, konut dokusunun yoğun olarak gözlemlendiği bir yerleşimdir. Dolayısıyla kamusal mekânlar ile gündelik yaşam içi içe geçmiş durumdadır. Bu durum kamusal ve özel sınırların istisnai durumlar haricinde azalmasına neden olmuştur. Turizm odaklı gelişen yeni kullanım süreci içerisinde bu alanda kalan konutların gürültü ve gözlemden izole olmaları gibi bir durum mümkün değildir. Bu durum beraberinde hem konut kullanıcıları hem de ziyaretçiler açısından gözlem dışı kalabilmeyi olanaklı kılmamaktadır. Anadolu'da yer alan diğer geleneksel konutlar gibi Odunpazarı evlerinin cepheleri de oldukça yalındır. Geleneksel konutların üst katları genellikle yaşama mekânlarını içermektedir. Sözü edilen katlarda mekânın kullanımına bağlı bir hareketlilik dikkati çekmektedir. Yaşama mekânlarının bulunduğu katlarda yapılan farklı özellikli çıkmalar ve çeşitlilik gösteren çıkma pencereleri ile cephenin hareketlenmesi sağlanmıştır. Yaşama katlarında sokak ile göz hizasında bir ilişkinin olmaması nedeniyle pencere oranları büyümekte, sayıları artmaktadır.

Anadolu'da birçok yerleşmede, geleneksel evlerin giriş katlarının kalın masif duvarlar ile sokaktan ayrıldığı, ancak üst katlarda dışarıyla görsel anlamda bir bağlantı kurulduğu bilinmektedir. Bu bağlantı üst odalarının bol pencereli tasarlanmasıyla ve karakteristik bir yapı ögesi olan çıkmalarla sağlanmıştır. Bunların bölgenin toplumsal yapısına bağlı olarak savunma ve avludaki mahremiyeti koruma amacıyla yapılmış oldukları söylenebilir. Ancak Odunpazarı geleneksel konutlarında üst kattaki pencere yoğunluğu kadar olmasa da, zemin katlarda bulunan servis alanlarının havalandırılması ve sözü edilen alanlara doğal ışık alınması için cephelerde bırakılmış boşluklara rastlanmaktadır. Üst katlardaki pencereler ise ait oldukları mekânın büyüklüğüne bağlı olarak ikili ya da üçlü bir düzen göstermektedirler (Şekil 10).

Şekil 10. Odunpazarı'nda mahremiyet dereceleri (Görsel kaynak: yazarların kişisel arşivi)

Konutların alt katlarında mahremiyet anlayışı ve buna bağlı kullanım nedeniyle servis mekânları, üst katlarında ise yaşama mekânları yer almaktadır. Söz konusu mekânsal organizasyon yapı cephesine doğrudan yansımaktadır (Şekil 11).

1. ÇIKMASIZ	Klasik (alışılmış) tipler	Balkonlu tipler	Girişi girintide olan tipler	Orta kısım girintide pedimentli ve profilili tipler	Özel tip		
							
2. ÇIKMALI	Tek çıkmalı tipler		Tüm kat çıkmalı tipler			Testere çıkmalı tipler	
	çıkma bir yanda	çıkma ortada	klasik (alışılmış) tipler	kademeli çıkmalı tipler	orta kısım önde	bileşik tipler	özel bileşik tip
							
	Çift çıkmalı tipler						Üç çıkmalı tipler
	klasik (alışılmış) tipler	çıkma arası balkonlu tipler	orta kısım pedimentli profilili t.	orta kısım pedimentli profilili (ikiz ev)	bileşik tipler		
							

Şekil 11. Odunpazarı konutlarında mahremiyet unsurunun cephe diline etkisi (Görsel kaynak: Kıvılcım, 2008:124)

Yenişehir Konakları yerleşkesinde ise, konutlardaki avlular özel ve kamusal alan tanımından yoksundur. Avluların birçoğu site içi sokak oluşumu ile iç içedir. Bu yakınlığın olmadığı olumlu durumlarda ise kot farklılıkları bir konutun lehine işlerken, diğerinin mahremiyetini zedelemektedir. Konutların yönelişi ve cephelerdeki büyük açıklıkların yer yer birbirine yönelmiş olması bloklar arası mahremiyetin derecesini azaltmaktadır. Ayrıca iç mekân ve dış mekân ilişkisinde bazı konut bloklarının müstakil kullanımlar için tasarlanmış villa konut tiplerine göre zemin katlarında daha fazla mahremiyet imkânı sunduğu söylenebilir. Bu durumun gerek villa tipi, gerekse apartman tipi ayırmaksızın tüm konut alanı içerisinde belirli ve optimum bir düzeyde mahremiyeti sağlayacak nitelikte gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Çevresel Sürdürülebilirlik Kriterinin İncelenmesi

Çevresel sürdürülebilirlik fiziksel çevrenin barındırdığı olumlu nitelikleri devam ettirilebilme durumudur. Burada öncelikli kriterler pasif yollarla elde edilen kazanımlar ile ilgilidir. Bu bakımdan Odunpazarı ve Yenişehir Konakları çevresel sürdürülebilirlikleri açısından incelenirken, yapıların güneşe ve gün ışığına göre yönelmesi ve büyüklüklerinin birbirlerini ne yönde etkiledikleri değerlendirilmiştir. Pasif çevresel yaklaşımlara göre peyzaj tasarımının tutarlılığı ve alanın araç kullanımını teşvik edip etmediği sorgulanmıştır (Tablo 6).

"ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KRİTERİ" DEĞERLENDİRME SORULARI		ODUNPAZARI			YENİŞEHİR KONAKLARI		
		E	K	H	E	K	H
1	Yapıların yönlenmesi ve boyutları pasif konut tasarımına uygun mu?	•					•
2	Peyzaj tasarımı pasif tasarımı destekliyor mu?			•			•
3	Yerleşimin tasarımı araç kullanımını azaltacak nitelikte mi?	•					•
TOPLAM		2	0	1	0	0	3

Tablo 6. Tasarım kriterlerinden "çevresel sürdürülebilirlik" değerlendirme tablosu

Odunpazarı'nda birçok sokak turizm nedeniyle gerçekleşen dönüşüm sürecinde yayalaştırılmıştır. Ancak kendiliğinden dar, araç geçmesine imkân tanımayan sokaklara rastlamak da mümkündür. Tarihi bir yerleşim olmasının getirilerinden biri olarak sokak genişliklerinin o dönemin ihtiyacına göre- hayvan, atlı araba ve yaya ulaşımına yönelik- olduğu gözlemlenmektedir. Böylece alan doğal yollarla araç kullanımını değil, yaya ve bisiklet kullanımını önermektedir. Alanın eğimli bir arazide konumlanmış olması bu kullanımı zorlaştırıcı etki yapsa da belediyenin de çeşitli yerlerde önerdiği bisiklet parkları bisikletli yaşamı teşvik edici olarak görülebilir. Konutların konumlanmalarında ise güneş önemli bir etkidir ve mekânın kullanım niteliğine göre üst katlardaki yönelim, gün ışığına bağlı bir şekilde açılı olarak değişebilmektedir.

Yenişehir Konakları yerleşimi blokların güneşe göre konumlanmalarına göre incelendiğinde, konum kararlarının çeşitlilik sergilediği gözlenmektedir. Bu konumlara göre kimi yerde güneş ve gün ışığından faydalanma artarken kimi bloklarda azalmaktadır. Bir diğer pasif tasarım kriteri ise peyzajın sürdürülebilirliği ne kadar desteklediğidir. Bu açıdan yerleşke içerisinde ve çevresinde doğal bir bitki örtüsünün varlığından söz edilemeyeceği gibi yeşil doku için oluşturulan ağaçlandırma ve çim zeminler su tüketimini arttırıcı olumsuzluklar olarak sıralanabilir. Site içerisinde pozitif bir değer olarak beliren yerleşke içi yaya ulaşımının kolaylığı ve araç kullanımını devre dışı bırakan yaklaşımın, konut dokusunun kente olan uzaklığı düşünüldüğünde araç kullanımını zorunlu hale getirmesiyle; iç dinamiklerinde pozitif, dış dinamiklerinde ise negatif bir sonuç sergilediği belirtilebilir.

Güvenlik Kriterinin İncelenmesi

Güvenlik söz konusu olduğunda, tasarım doğal bir gözetim imkânı sunmalıdır. Burada mülkiyet ayrımı, savunabilir alanlar ve sınırlar önem kazanmaktadır.

Odunpazarı ve Yenişehir Konakları güvenlik kriteri açısından karşılaştırılırken, doğal bir gözetimin varlığı, ağaçlandırmanın, yürüyüş yollarının, işaret tabela ve aydınlatmaların güvenliği destekleyip desteklemediği araştırılmıştır. Bununla birlikte oyun alanlarının güvenlik tedbirlerini içerip içermediği, çocuk güvenliğinin genel anlamdaki mevcudiyeti, acil durumlarda gereken toplanma noktaları, itfaiye ve ambulans erişimi gibi güvenlik unsurları da değerlendirilmiştir (Tablo 7).

"GÜVENLİK KRİTERİ" DEĞERLENDİRME SORULARI				ODUNPAZARI			YENİŞEHİR KONAKLARI		
<i>E: Evet, K: Kısmen, H: Hayır</i>				E	K	H	E	K	H
1	Doğal gözetim sağlanmış mı?			•			•		
2	Ağaçlandırma güvenliği destekleyici şekilde mi?					•	•		
3	Oyun alanları kullanıcının ihtiyacı güvenlik tedbirleri alınarak konumlanmış mı?					•			•
4	Yürüyüş yollarının kullanımı güvenli mi?					•	•		
5	İşaret tabelaları ve aydınlatmalar güvenliği destekliyor mu?			•			•		
6	Konut alanı içerisinde çocuk güvenliği düşünülmüş mü?					•	•		
7	Acil durum toplanma noktası var mı?					•	•		
8	İtfaiye ve ambulans rahatlıkla hareket edebilir mi?					•	•		
TOPLAM				2	0	6	7	0	1
   									

Tablo 7. Tasarım kriterlerinden "güvenlik" değerlendirme tablosu

Odunpazarı konut yerleşkesi kimi yerde sokak kimi yerde ise yapı ölçeğinde belediye tarafından yeterli ve kontrollü olarak aydınlatılmaktadır. Bu durum alandaki güvenliği artırırken, gece kullanımını teşvik eder ve aynı zamanda görsel anlamda da alana olumlu katkılar sağlar. Kent içindeki konumu nedeniyle acil durumlardaki erişim potansiyeli, dar sokakların etkisi nedeniyle azalmaktadır. Ancak, yerleşim yoğunluğunun fazla olduğu Odunpazarı alanında doğal gözetim kamusal alanlarda yüksek seviyededir.

Yenişehir Konakları'nda ise sosyal alanların, spor ve oyun alanlarının gözetim dışında kalması olumsuz bir durumdur. Buna rağmen aydınlatmanın yeterliliği incelendiğinde olumlu bir değerlendirme yapılabilir. Tüm site alanı içerisinde sokaklar ve dış mekânlar yeterli derecede aydınlatılmıştır. Aydınlatma neticesinde dış mekânların gece kullanımlarının da arttığı gözlemlenmiştir. Yürüyüş yollarında kullanıcıların güvenliği gözetilmiştir. Bunun yanında acil durum toplanma noktası ve itfaiye erişimi için sokakların durumu güvenlik için olumlu veriler sunar.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Çalışma kapsamında yaşanabilir konut alanının sahip olması gereken tasarım kriterleri olarak belirlenen tüm maddeler için Odunpazarı geleneksel konut yerleşkesine dair bir değerlendirme yapmak gerekirse, Odunpazarı konut alanının oluşum süreci yazılı herhangi bir kriter tablosuna dayanmamasına rağmen yerleşkenin, yaşanabilirlik adına birçok olumlu maddeyi içinde barındırdığı tespit edilmiştir. Kurulduğu dönemin ihtiyaçlarına cevap verdiği düşünülen yerleşkenin doğal bir oluşum sürecinden geçtikten sonra günümüzde halen aktif bir şekilde büyük oranda konut alanı olarak kullanılması bölgenin mekânsal niteliğinin ve sürekliliğinin bir göstergesidir. Turizm odağında gelişen yenileme ve değişim süreci sonunda alanın mevcut kullanım ve yapılar üzerinden değerlendiriliyor olması, çalışma içerisinde oluşturulan tasarım kriterleri tablolarından tamamen olumlu bir sonuç çıkamamasına sebep olmuştur. Tasarım kriterleri açısından 53 sorudan 22'sini karşılayabilen, 8'ine kısmen cevap verebilen Odunpazarı Yerleşimi, bu kriterlerin yarısından fazlasını karşılayamamaktadır. Bu durumun ortaya çıkışında kuruluşunda yalnızca konut alanı olarak gelişen yerleşkenin bugün turizmin getirisi ihtiyaçlara cevap verme kaygısının ağır basması sebep olarak gösterilebilir. Bir diğer sebep ise bir tasarım mantığı çerçevesinde gelişmemiş olan dokunun, bazı tasarım standartları bakımından dönüşemeyecek olması gerçeğidir. Örnek olarak, dar sokakların dokunun ayrılmaz; ancak özgün bir bileşeni oluşu gösterilebilir. Yani Odunpazarı'nda okunaklılığı destekleyen ve alanın kimliğini oluşturan başlıca unsur sokakların yapısı iken, aynı unsur Odunpazarı'nı güvenlik ve erişim bakımından olumsuz bir konuma getirebilmektedir. Bu noktada, kriterlerin bir arada ve bütünlüklü incelenmesi de ayrı ve önemli bir konu olarak belirlemektedir (Tablo 8).

DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ	ODUNPAZARI			YENİŞEHİR KONAKLARI		
	E	K	H	E	K	H
Tablo 1 Erişilebilirlik	3	3	7	5	5	3
Tablo 2 Okunabilirlik	4	0	0	4	0	0
Tablo 3 Süreklilik ve kapalılık	6	3	3	5	3	4
Tablo 4 Çeşitlilik ve farklılık	5	1	0	5	1	0
Tablo 5 Mahremiyet	0	1	6	0	1	6
Tablo 6 Çevresel sürdürülebilirlik	2	0	1	0	0	3
Tablo 7 Güvenlik	2	0	6	7	0	1

TOPLAM	22	8	23	26	10	17
---------------	----	---	----	----	----	----

Tablo 8. Tüm kriterlerin değerlendirme tablosu

Yenişehir Konakları'nda belirlenen tasarım kriterleri incelendiğinde ise yaşanır bir konut alanı tasarımı için birçok destekleyici nitelik olumlu olarak değerlendirilebilir. Toplam 53 değerlendirme kriterinden 26'sını karşılayabilen, 10'unu da kısmen cevaplayabilen Yenişehir Konakları, kriterlerden sadece 17'sini karşılamada yetersiz kalmıştır. Bu sayı her ne kadar düşük gibi görünse de, Odunpazarı'nın aksine Yenişehir Konakları'nın tasarım yaklaşımı çerçevesinde planlanmış olması nedeniyle, Yenişehir Konakları açısından önemli bir değerlendirmeyi ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, tasarım kriterlerini karşılamada beliren 36/53 oranındaki bu sonuç, çağdaş bir konut alanı olan Yenişehir Konaklarını, tasarımın incelenen yedi temel kriteri açısından yeterli bir konuma taşıyamamaktadır. Tablolarda değinilen pek çok kriter bütünlüklü olarak incelendiğinde ve olumlu sonuçlar elde edildiğinde, inceleme konusu alanlar için "yaşanır", "kimlikli" ve "sürdürülebilir" gibi sıfatlar kullanılabilecektir. Ne var ki, tablolardan edinilen verilere göre Yenişehir Konakları için kullanılan büyük orandaki "evet" yanıtına rağmen, konut alanı, sürdürülebilirlik ve mahremiyet gibi bazı temel tasarım konularına cevapsız kaldığından; ayrıca çeşitli sorular "kısmen" karşılanabildiğinden ve bu iki durum değerlendirmenin bütünlüğünü etkilediğinden, toplamdaki değerlendirme çeşitli olumsuzluklara işaret etmektedir. Dolayısıyla Yenişehir Konakları'nın, bir tasarım sürecinin ürünü olmasına rağmen tasarım kriterleri açısından tutarlı bir birliktelik gösteremediği belirtilebilir.

Yenişehir Konaklarının erişilebilirlik açısından kriterleri oldukça fazla karşılıyor durumda olması da, yerleşimin kente uzak oluşundan kaynaklanan otomobile bağlı bir yaşamı zorunlu kılması nedeniyle belirli oranda zayıflamaktadır. Buna göre, örneğin, erişilebilirlik başlığı altındaki kriterlerin değer ve etkileri, konut dokusuna kattıkları değer ve etkideki farklılaşma nedeniyle eşdeğer kabul edilemeyebilir. Bir başka deyişle gerek başlıklar gerekse başlıklar altındaki kriterler arasında bir hiyerarşiden söz edilebilir. Örneğin, Odunpazarı konut dokusunun güvenlik bakımından Yenişehir Konakları'na göre daha az kriteri karşılaması, çevresel sürdürülebilirlik açısından ise daha fazla kriteri sağlıyor olması etki anlamında farklı bir duruma işaret edebilir. Kriterler tasarımcı bakış açısıyla ve gözlemler üzerinden değerlendirilse de, burada kullanıcı bakışında güvenlik daha önemli bir unsur ise Yenişehir Konakları; çevresel sürdürülebilirlik daha önemli ise Odunpazarı Konut dokusu daha "yaşanır" bulunabilir. Bu nedenle değerlendirmede kullanıcı faktörünün de önemli bir unsura dönüşebileceği tespit edilmiştir. Gözlemci ve tasarım bakış açısı sınırlılığında cevaplanan; ancak özellikle katılımcı bir yaklaşımla geliştirilmiş resmi, sivil veya özel kuruluşların ortak görüşleriyle şekillenmiş çeşitli çalışmalardan elde edilen kimlikli, yaşanır ve nitelikli konut dokularına ait tasarım kriterlerinin, bu kapsamda, kullanıcıya dair bir görüşü içermese bile, verilen cevaplarıyla birlikte yoruma açık olabileceği sonucu üzerinden değerlendirilmesi beklenmektedir.

Kısaca belirtmek gerekirse; kimlik, özgünlük yön bulma, gibi bazı kriterler özelinde sistemli bir tasarım yaklaşımının ürünü olmadığı halde Odunpazarı geleneksel konut dokusunun, daha yaşanabilir mekânlara işaret ettiği; tasarlanarak inşa edilen Yenişehir Konaklarının ise bu nitelikleri daha az sergilediği tespit edilmiştir. Bütüncül bir bakışla, kriterlerin sağlanmasında rakamsal olarak pozitif değerlerin yüksek olması ile yerleşkenin mekânsal niteliği arasında doğru bir orantı olmadığı; kriterlerin de nicel olarak değil nitel olarak ele alınması gerektiği ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, bir konut alanı tasarlanırken veya mevcut bir doku değerlendirilirken bu çalışma için derlenen kriterlerin tamamını sağlıyor olmanın bile mekânsal niteliği garantilemeyebileceği sonucuna varılmıştır. Ancak yapılan bu çalışmada; ele alınan tasarım kriterlerinin bir kontrol listesi işlevi görebileceği ve bu listenin ileriki çalışmalarda gerek mevcut yerleşimleri değerlendirirken gerekse yeni konut alanı tasarımları üretirken, kullanıcı görüşünün de devreye sokulduğu durumlarda zenginleşebileceği ve bu kriterlerin önemsenmesi konu bağlamında değerlerine göre sıralanmış versiyonları ile tasarım için iyi bir başlangıç noktası olabileceği öngörülmüştür.

KAYNAKLAR

- American Institute of Architectes. (2005). Livability 101 (What Makes A Community Livable?).
- Cecil Group. (2011). Handbook: Approach to chapter 40B design reviews. Massachusetts Department of Housing Community Development
- City of Ottawa Official Plan. (2011). Building Liveable Communities
- Coburn, A., & Spence, R. (2003). Earthquake protection. John Wiley & Sons.
- Earthquake Vulnerability Reduction for Cities (EVRC-2); Module 3 Session 1(a).
- Eskişehir Büyükşehir Belediyesi İmar Arşivi, 2012.
- Eskişehir Odunpazarı Belediyesi. (2011).Koruma Amaçlı Revizyon Uygulama İmar Planı, Plan Hükümleri ve Uygulama Koşulları
- Goodchild, B. (1997). Housing and the urban environment: a guide to housing design, renewal and urban planning. Wiley-Blackwell.
- IAEE. (2004). Guidelines for Earthquake Resistant Non-Engineered Construction
- Jarvis, F., D.(1993). Site Planning and Community Design for Great Neighbourhoods. Washington: Home Builder Press
- Kıvılcım, F.(2008). "A Research on Design Principles in Historic Built Landscapes Case Study: Odunpazarı, Eskişehir" ODTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Knox City Council. (2015). Residential Design Guidelines
- Köseoğlu, E., & Erinsel Önder, D. (2010). Mekânsal okunabilirlik kavramının çözümlenmesi. Yapı Dergisi, 343 (2010): 52-56
- Lang, J. (1987). Privacy, Territoriality and Personal Space – Proxemic Thoery. Creating Architectural Theory : The role of the behavioral sciences in design. New York: Van Nostrand Reinhold Co.
- Leeds City Council. (2003). Development Department. Neighbourhood for Living. A Guide for Residential Design in Leeds
- London Borough of Havering. (2010). Design for living Residential Design Supplementary Planning Document
- Lynch, K. (1960). The image of the city (Vol. 11). MIT press.
- Newman, O. (1972). Defensible Space; Crime Prevention Through Urban Design. New York: Collier Books
- Niit, T. (1993). Housing Characteristics, Family Relations and Lifestyle: An Empirical Study of Estonian Families. in The Meaning and Use of Housing, p.327-341,. (Eds.) E.G. Arias, Ethnoscapes Series, Aldershot: Avebury.
- Öymen Gür, Ş. (2000). Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü. İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.
- Pembrokeshire County Council. (2008). Joint Unitary Development Plan for Pembrokeshire 2000-2016. Supplementary Planning Guidance: Principles of Good Design in Residential Development.
- Queensland Department of Public Works. (2008). Smart and Sustainable Homes Design Objectives
- Rapoport, A. (1977). Human Aspects of Urban Form. New York: Pergamon.
- Rapoport, A. (1982). Meaning of the Built Environment. California: Sage Publications Inc.
- Sanoff, H. (2006). The Social Implications of Residential Environments, Intern. J. Environmental Studies, 1971, Vol.2, pp.13-19, in 53 Research Papers In Social Architecture 1965-2005, p.87-94, (Eds.) H. Sanoff, Aardvark Global Publishing Company, LLC.
- Watford Borough Council. (2014). Planning for a better Watford, Residential Design Guide
- West Dumbartonshire Council, Residential Development: Principles for Good Design,September 2013
- Western Australian Planning Commission. (2007). Liveable neighbourhoods: a Western Australian Government sustainable cities initiative.
- Yüksel, Y. D., Aydın, S., Yılmaz, Z., & Pulat, G. (1996). Toplu Konutlarda Nitelik Sorunu. Ankara: Housing Development Administration of Turkey.

İnternet kaynakları:
www.googleearth.com

TEŞEKKÜR

Bu çalışma Prof. Dr. Sevin Aksoylu'nun MİM 534 kodlu "Konut Alanı Tasarımı" isimli dersi sırasında paylaştığı çok sayıda kaynak rehberliğinde ilerleyen süreçte yeniden ele alınarak genişletilmiş ve akademik bir makale halinde düzenlenmiştir. Sağladığı bu alt yapı ve bakış açısı için Prof. Dr. Sevin AKSOYLU'ya teşekkürlerimizi sunarız.